

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
IČO:	47813121
Projekt:	OP VK 1.5
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III, 3. ročník
Sada číslo:	B-04
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	06
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_B-04-06
Název vzdělávacího materiálu:	Mozaika
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Lenka Kašpárková

Mozaika

Plán učiva

- Mozaika.
- Historický vývoj.
- Vitráž.
- Historický vývoj.
- Technologie.
- Otázky pro zopakování učiva

Mozaika

Mozaika (opus musivum) je plošná výzdoba, vytvořená vsazováním drobných skleněných či kamenných kostek, hranolků nebo kolíčků, do měkké omítky nebo tmelu. Používají se i jiné materiály, například keramika nebo různé přírodniny (oblázky, škeble apod.)

Historický vývoj

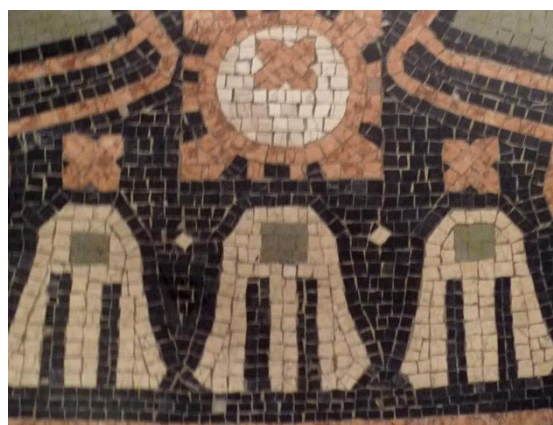
Technika byla známa již ve 4. tisíciletí př. n. l. v Mezopotámii, kde byla zejména používána ke zdobení podlah a stěn. Mozaiky z různobarevných přírodních kamínků, vyskládané do geometrických tvarů

nebo zvířecích motivů, zdobily podlahy domů. Součástí výzdoby staveb z pálených cihel zase byly mozaiky keramické (např. výzdoba Ištařiny brány).

Ve starověkém orientu a v antickém Římě zejména ve 2. a 3. stol. se užívalo kamenné mozaiky nejvíce k výzdobě podlah (např. v Pompejích). Skleněné mozaikové kolíčky se vyráběly na benátském ostrově Torcellu už v 7. a 8. století.

Monumentální sloh skleněné figurální mozaiky se vyhranil na stěnách a klenbách starokřesťanských bazilik a byzantských chrámů v 5. a 6. století. Jejich námětem byly figurální kompozice v přísném hieratickém stylu (zobrazování mělo přísná pravidla). Od 19. století se také ve městech objevuje tzv. mozaiková dlažba.

Kolem roku 1900 se mozaika dostává do popředí zájmu secesních umělců, kteří ji využívají především k výzdobě interiérů a fasád architektury. Oblíbeným motivem se stává ornament. Nejčastěji florální (rostlinný), což je jeden z hlavních charakteristických znaků secese. Světoznámé jsou například originální mozaiky na stavbách španělského secesního architekta Antonia Gaudiho (dům Casa Milà, přezdíváný „La Pedrera“, dům Casa Batlló, Parc Güell (Güellův park atd.).

Obrázek 1 a 2: Mozaika

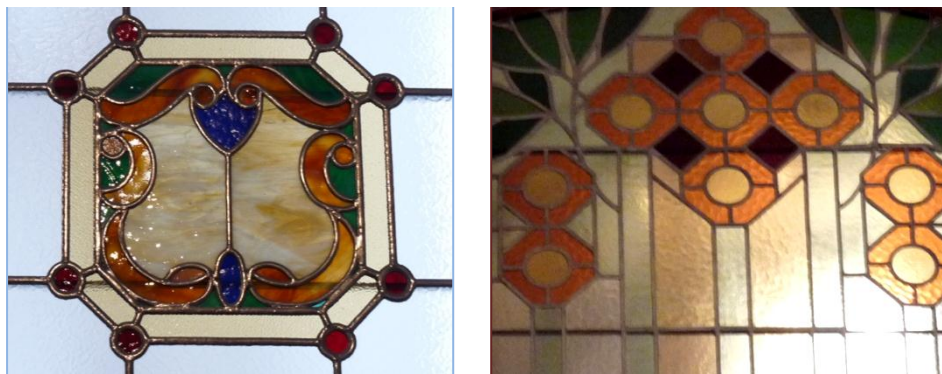
Vitráž

Mezi umělecká díla, která často obdivujeme především v kostelech a katedrálách, patří barevné okenní mozaiky neboli vitráže. Tento umělecký obor vznikl díky zcela praktické potřebě zasklít rozměrná okna v době, kdy bylo příliš drahé či technicky nemožné vyrobit dostatečně velké sklo. Jeho malé části se proto pomocí dřeva či olova spojovaly ve větší celky.

Vitráž (z franc. **vitrage** či **vitran**) (z franc. **vitrail** [vitraj]) je skleněná plocha složená z různobarevných, výtvarně pojednaných skel spojovaných pomocí olověných pásků a sloužící k zasklení oken. V přeneseném slova smyslu jde také o název techniky, která se používá k jejich výrobě.

Historický vývoj

Technika vitráže byla známa již v románském období. Největšího rozkvětu však dosáhla při výzdobě sakrálních staveb v gotice. Zejména našla uplatnění při zasklívání vysokých lomených oken kostelů. Katedrály měly okna tak veliká, že je nebylo možné zasklít jedním kusem skla. Proto se používala skla spojená. Vitráž byla oblíbená i při výzdobě světských staveb, například hradů a později zámků. Od 19. století i v měšťanských domech. Velmi oblíbená byla vitráž v období secese, kde plnila významnou roli výzdoby architektury, ale i uměleckořemeslných předmětů (např. stínidla lamp). Pro secesní vitráže byly typické rostlinné motivy. Postupem času se spojování barevných skel stalo uměleckou záležitostí. Jestliže se dříve technika vitráže používala převážně pro chrámy, kláštery a kostely, v dnešní době proniká čím dál tím víc i do domácností – zdobí se jí okna, dveře nebo jejich části, vyrábí se různé dekorativní předměty, šperky.

Obrázek 2: Vitráže

Technologie

Klasická vitráž

Klasická vitráž vzniká spojováním různobarevných dílků skla za studena pomocí olověných profilů. Používá se na plochy (okna, dveře). Sklo se rozřezává na jednotlivé segmenty, a ty se pak vsazují do sítě olověných rámečků o profilu písmene H. Na ně, se po sestavení celé vitráže, nanese tenká vrstva

cínu, která zpevní a spojí olověnou síť, v níž jsou zasazeny skleněné dílce. Poté se spoje zatmelí. Tloušťka spoje se pohybuje mezi 4 – 16 mm.

Tiffany

Technika Tiffany není vitráž v pravém slova smyslu, i když výsledek je podobný. Poprvé s tímto způsobem výroby přišel sklář Louis Comfort Tiffany. Skla se spojují za horka a místo olověného profilu se používá měděná fólie. Spojování se provádí pomocí cínu. Používají se zde menší kousky skla, výsledný předmět má jemnější spoje. Barevná skla jsou pro tuto techniku strojově zpracovaná, mohou být nerovná nebo s bublinkami. Pomocí techniky Tiffany lze vytvořit i prostorové objekty (např. lampy nebo menší závěsné předměty).

Falešná vitráž

Zdánlivě připomíná klasickou vitráž, ale není vytvořená z dílků, pouze pomocí barev na sklo a nalepovací olověné kontury nebo kontury z barvy. Základní princip vitráže (tedy skládání jednotlivých kousků skla) se zde tedy neuplatňuje.

Otázky a úkoly k zopakování učiva

1. Jakým způsobem se vytváří mozaika?
2. Ve kterých historických obdobích byla mozaika obzvláště oblíbená?
3. Vyhledej fotografie staveb Antonia Gaudího, na kterých využil techniku mozaiky?
4. Ve které období byla velmi často používána vitráž? K jakému účelu se používala?
5. Jakým způsobem se vitráž vytváří?

Seznam použité literatury

- LOSOS, L.: *Techniky malby*. Praha: Avicenum, 1994. ISBN 80-85277-03-4.
- RAMBOUSEK, J.: *Slovník a receptář malíře – grafika*. Praha: SNKLHU, 1953.
- SLÁNSKÝ, B.: *Technika v malířské tvorbě*, Praha: SNTL, 1973.
- SMITH, R.: *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. Praha: Slovart, 2000. ISBN 80-7209-758-X.
- ŠTOLOVSKÝ, A.: *Technika barev*. Praha: SNTL, 1990. ISBN 8003003059.
- ŠTURC, K., NEVAŘIL, M.: *Techniky malířské a kašérské práce*. Praha, 1985.

Obrázky 1 – 4: Archív autorky.